

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ РОДОПИ

chitanka.info

Гледаме върху насрещния комин голямо празно гнездо.

— Щъркелите ли? А! Те заминаха още към Преображение — обяснява старият кафеджия, слагайки поднос с широки филджани. — Останаха само два-три тука, не смеят да тръгнат, нямат сила, види се, да хвъркнат надалеч... Ще измрат през зимата, пък и да оцелеят, напролет, като се върнат другите — ще ги изкълват...

И добавя кротко усмихнат:

— И тъй, и иначе — все лошо...

Вляво южната махала на Брацигово се издига на склона, огряна зловещо и озъбена в спокойния залез. Те са още запазени, почти всичките, тия стари, обширни български къщи, с високи каменни основи и дървени катове, боядисани в жълто, със сини стрехи и первази около издадените прозорци. Тясно прилепени една до друга, надничащи през раменете си към слънцето, те лаят нагоре по оголения скат на планината, занемели и окичени само с безброй низи тютюн. Калдъръмената уличка се промушва между тях, стръмна и начупена, осеяна с купища смет и тук-там с по някоя старица, седнала до портата да чисти боб.

Като щъркели, изоставени от другарите си и от времето, те чакат зимата да ги приспи завинаги или ако оцелеят, да бъдат изкълвани от новото ято, което не иска да ги познава: ето — там, в центъра, че и тук дори блестят „модерните“ постройки на градчето, което се мъчи да влезе в ритъма на един друг живот. И така е навсякъде по българската земя.

Кой ще разкаже някога мълчаливата агония на старите градове, в които е затворен още, както в паметта на бодър столетник, образът на някогашното време, което днес, за младите, не е вече дори история, а само легенда? Кой ще възсъздаде във всичката му дълбочина и патинирана поезия оня живот, заключен в тия широки чардаци с изрязани от дърво или изписани тавани, с наивно изрисувани по стените оковани лъвчета, със старинни щампи и седефени ерусалимски иконостаси в ъглите? Тия порти с чудесни чукчета — дървени или железни, — прозорчета, по които грее мушкато, висят розови обички и мирише босилек? Тия хладни дворове, постлани с плочи и с вада по средата, потънали в асми, чимшир и латинки, заглушени днес, както всички мъртви къщи, от буйно разраснали смоковници? Мъничките комшулуци, които водят скрито от къща в

къща, от една улица в друга, нагоре, все по-нагоре, към гората на върха, към балкана, към най-скъпото, без което не може да се живее — свободата? Кой ще оживи онзи дух на сурово благородство, на яснота и здрав смисъл, на страстната обич към нещо, което е по-горно от обикновеното животуване?

Потъват в земята, напуснати и буренясали, непознати дори и за ония, които трябва да имат грижа за тях, старите махали на Брацигово, на Панагюрище, на Сливен, на Малко Търново, разбутани грубо или разсичани и изтърбушени от варварски ръце. Би казал човек, някаква сатанинска воля на разрушение и загрозяване планомерно и упорито се осъществява.

Само земята остава същата — неизразимо прекрасна в тия късни летни дни. Затова, когато напускаме Батак, дето в полузаровената църква-светиня костите на мъчениците са струпани все така, както и преди десет години, в същите открити сандъци, навярно още от онова далечно време, и когато напреде се открива широкото Баташко поле, единствено в нашата земя, спокойствието на вечните неща усмирява тутакси дребните човешки жалби и негодувания. През дните на есенното отлитане тук е сборното място на щъркелите, които се готвят за далечен път, и тогава цялото поле побелява от хилядите птици. По-късно, през някои слънчеви октомврийски дни, това поле, някогашно тресавище, простряно между два гористи ската, със своята висока, оредяла вече трева, сивосребриста, под есенните лъчи прилича на лунен пейзаж, виден насъне в някаква друга планета.

После гората веднага ни поема — нагоре и все по-навътре, — най-голямата и най-хубава гора — Доспатските Родопи. Пътят криволи и възлиза по урви, над бързеи с прогнили мостове, изровен, тесен, разнебитен път — най-прекият към Бяло море. Той се задушавя, натиснат отвсякъде от тия безчислени, несвършващи борове, смърчове, ели, потънали в ненарушимо мълчание. И когато спреш за минута, чуваш само едва-едва далечно поскърцване на коли, натоварени с трупи и дъски, и биенето на собственото си сърце. На всеки завой поточета и вирове излизат из планинските недра и се губят в широките поляни — ливади е гъста, сочна и дъхава трева. И отново около тях — гора, наблизно, по-далеч, до хоризонта и отвъд него, потопила целия свят в своя кобалтовозелен океан. Най-сетне на едно широко равнище пътят ни оставя, за да заслиза към Неврокопското поле. Планината

разтваря наново други непознати пътеки и открива пред очите ни един изумителен свят.

Думите отстъпват немощни и никое платно не ще възсъздаде това неவிжданo природно разточителство. Знам: не само после, през спомена, но и днес, когато нозете ми са мокри от дебелията слана, разтопена сега от слънцето, и тук-там из колибите пуши синкав дим; и в тия нощи, през които клопотарите на едрите, бели волове, пуснати на паша, се сливат с брилянтния блясък на звездното небе — всичко тук е една друга действителност. Нечие лъчезарно въображение е сътворило в пространството между Ташбоаз — Дженефра — Чатъма и Беглика едно истинско чудо. Чудо, което живее само за себе си, откъснато от останалия свят, усмихнато, мълчаливо и тайнствено, лице с лице само с небето. През това малко равнище, високо 1550–1600 м, лъкатят между тучните ливади и вековната гора три-четири малки реки — най-странните реки, които може да съществуват. Мълчаливи, бързи, бистри като планински кристал, пълни с най-нежната риба и със сивожълти камъчета по дъното, те се въртят като омагьосани из пухкавите гъсти ливади, правят завои на всеки два-три метра, минават под мостчета от повалени стволоче или под свод от сплетени клони, дето цари памтивековна тишина и здрач. Прекрасни като неми девойчета от приказките, те бързат из вълшебната гора и поляните и дето поминат — всичко изведнъж става радостно, по-хубаво и чисто. Може би няма кът от българската земя по-тайнствен и в същото време по-лъчезарен. Въздухът е плътен и лек, като студена изворна вода, и дъха на смола и здравец; привечер небето над боровете фосфоресцира, в черните дебри на гората пламват тук-там огньовете с размърдани наоколо огромни сенки. В тъмното се чуе само спокойното сумтене и похрупване на пуснатия добитък. Далеч един прозорец на лесничейството светва като маяк.

Градските хора рядко замърсяват девствеността на тия краища. Гората, огромна и могъща, живее с живота на хилядите съществувания, които пази, и тя дори не ги скрива.

Затова днес малкият син на лесничея пристигна, светнал от радост: видял в гората две сърни. „Колко бяха хубави-и!“ Баща му се усмихва:

— Ами мечето? Помниш ли мечето?... — И добавя: — Преди месец стражарите бяха хванали едно мече. Подгонили ги с майка му, тя

избягала, пък то се качило на едно дърво и квичи ли, квичи, колкото му глас държи. Донесоха го тук — ей такава едно мъничко, като куче. Държахме го един ден...

— После?

— После — какво? Пуснахме го пак в гората. Поогледа се първо, че като хукна, като почна отново да квичи — вика майка си...

Слънцето потъна в назъбения от смърчове хоризонт. Реката потъмнява. Пътеката прилича на проход, издълбан между стени от черни дървеса. Един заек пресича пътя и се изгубва нагоре. При изхода, към близката поляна, нещо помръдва в едно дърво. Спираме на две-три крачки. Една катеричка скача като маймуна от клон на клон, спуска се изведнъж надолу по стъблото и пак бързо се връща. След минута от друг клон се появява друга. Сега в замрялата привечер на горските дълбочини ние присъствуваме на една странна игра. Двете прекрасни зверчета се гонят ту горе, ту долу по ствола, крият се едно от друго и се дебнат, като в същинска криеница, минават бегом по съседните дървета, слизат на земята, после сядат върху дънерите с наперени опашки и гледат към нас със спокойно любопитство, без никакъв страх. И безкрайната черна гора, и тъмното огледало на водата, и първата звезда, която трепва на зеленикавото небе — всичко се превръща изведнъж в една чудесна приказка, на която само нашите човешки съществувания остават чужди и съвсем непотребни.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.